
СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КОМПОНЕНТ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

УДК 811.111:378.147

Ратушняк Я.І. (Ratushnyak Y. I.)

Національний університет кораблебудування ім. адмірала С.О. Макарова

Проаналізовано вплив діалогу культур на процес виховання студентів. Встановлено, що без соціокультурної компетенції неможливе формування комунікативної компетенції студентів. Визначені складові змісту соціокультурного компонента.

Ключові слова: соціокультурна компетенція, діалог культур, комунікативний метод, соціокомунікація, національна ментальність, національний добуток.

The influence of the cultures dialogue on the students' educational process has been analyzed. The fact that students' communicative competence is impossible without sociocultural competence has been stated. The sociocultural component parts have been defined.

Key words: sociocultural competence, cultures dialogue, communicative method, sociocommunication, national mentality, national heritage.

Об'єктивною потребою сучасного суспільства, у тому числі й освіти, є пошук оптимальних шляхів організації навчального процесу, раціональних варіантів змісту навчання і його структури. Чим більше буде альтернативних методичних рішень, тим більш вдалим буде пошук нових способів навчання в цілому, та іноземній мові як складовій частині навчального процесу.

При цьому центральними проблемами перебудови викладання іноземної мови у ВНЗ є питання визначення цілей, а також змісту навчання, що був би адекватний їм, при розробці яких найефективнішими представляються ідеї про навчання не просто мові, а іншомовній культурі в широкому значенні цього слова. Йдеться не просто про знання мови, а про уміння використовувати її в

реальному спілкуванні, тобто про практичне володіння мовою і, отже, про розвиток, так би мовити, «соціальної міжкультурної компетенції». Відомо, що формування комунікативної компетенції нерозривно пов'язане як з соціокультурними, так і з лінгвокраїнознавчими знаннями. Без знання соціокультурного фону не можна сформувати комунікативну компетенцію навіть в обмеженій формі.

Зараз велика увага приділяється тому, що навчання іншомовній культурі використовується не тільки як засіб міжособового спілкування, але і як засіб збагачення духовного світу особи на основі набуття знань про культуру країни мови (у різноманітніших її проявах), що вивчається.

Насьогодні майже усі погоджуються з тим фактом, що іноземна мова, разом з навчанням спілкуванню та підвищенням рівня загальної професійної культури, має також й значне виховне значення. В сучасних умовах – це готовність сприяти налагодженню міжкультурних зв'язків, представляти країну при міжкультурних інтеракціях, відноситись з повагою до духовних цінностей інших культур. Тобто основна мета навчання іноземній мові може бути досягнута тільки за умови адекватного розвитку соціокультурної компетенції студентів. Мається на увазі те, що при формуванні комунікативної компетенції необхідно виховувати комунікативно активну особу, здатну забезпечити адекватне міжкультурне спілкування, діалог культур.

Діалог культур має на увазі знання власної культури та культури країни/країн мови, що вивчається. Під культурою ми розуміємо все те, що визначає стиль життя, що складався тисячоліттями, та характер мислення, національний менталітет, а не лише мистецтво, котре, в свою чергу, також є складовою частиною культури, відображає та формує її [1, 19]. Розуміння того, як географічне положення та кліматичні умови країни впливають на її побут, економіку та традиційні зв'язки, знання основних етапів розвитку історії, видатних подій та персоналій, релігійних вірувань та обрядів полегшує завдання міжкультурного спілкування, вміння знаходити загальне та відмінне в наших традиціях та стилях життя, підтримувати діалог на рівних умовах. Соціокультурна компетенція є знаряддям виховання особи, що орієнтована на

міжнародне спілкування, що усвідомлює взаємозв'язок і цілісність світу, необхідність міжкультурної співпраці у вирішенні глобальних проблем людства [2, 30].

Під час процесу вивчення мов міжнародного спілкування в Україні все більше поширюється комунікативний метод, який здатний підготувати студентів до спонтанного спілкування іноземною мовою. При цьому особливу роль має соціокультурний компонент змісту навчання як чинник, котрий в багато чому визначає та обумовлює використання мови в конкретних ситуаціях, а також впливає на іншомовну комунікативну компетенцію студентів.

З розвитком та поширенням комунікативного методу значно більше уваги почало приділятися використанню мови в певних соціальних та культурних ситуаціях. Західні моделі комунікативної компетенції розглядають соціокультурний компонент у якості допоміжної соціолінгвістичної компетенції. Наприклад, знання норм поведінки, цінностей, правил спілкування необхідне для вибору вірного реєстру мовлення. Країнознавча обізнаність необхідна для вірної інтерпретації того, що відбувається в конкретній ситуації в іншокультурному середовищі. Незнання соціокультурного контексту та відсутність стратегії з заповнення інформаційних прогалин можуть виявитися значущими чинниками при комунікації з носіями мови.

Соціокультурна компетенція дозволяє тим, хто спілкується іноземною мовою, відчувати себе практично рівними з носіями мови (по відношенню до культури), що є суттєвим кроком на шляху до оволодіння іноземною мовою. Фінальним етапом соціокультурної компетенції буде здатність студента оперувати необхідними знаннями-концептами та скоригувати свою поведінку ближче до поведінки, адекватної чи близької носіям мови.

Зміст соціокультурного компонента навчання іноземній мові розглядається як: засіб соціокомунікації, національна ментальність та національний добуток.

До складу терміну «соціокомунікація» входять сукупність прийомів та засобів усної та письмової передачі інформації представниками певної

культури та субкультури. До них відноситься мова, до якої ми включаємо специфічні відмінності між існуючими мовними варіантами. Ці відмінності можна побачити на лексичному, граматичному, фонетичному рівнях. Також сюди можна віднести: мова жестів, звуків та невербального спілкування, а до особливостей письмової комунікації – правила написання дат, звертань, адрес тощо.

Національна ментальність – це спосіб мислення представників певної культури чи субкультури, яка й визначає її поведінку та очікування подібного з боку інших. Ментальність країни мови, що вивчається, розглядають в трьох вимірах: загальному, ситуативному та культурному самовизначенні. До загальних характеристик відносять 3 компоненти: знання, поведінку та відношення. Яскравими прикладами цих компонентів можуть бути свята, традиції та звичаї носіїв мови. Ситуативні характеристики можуть включати установку ментальності, сприйняття та вираження. Говорячи про ментальність, треба згадати ще один елемент – культурне самовизначення, до складу якого можуть входити всі загальні та ситуативні характеристики.

Національний добуток, який є частиною соціокультурного компоненту, - це такі культурні напрямки, як наука та мистецтво, історія та релігія, національні парки та історичні заповідники. Метою соціокультурного навчання засобами іноземної мови буде ознайомлення студента з тою частиною національного добутку, про яку знає і якою пишається носій мови. Необхідно також продемонструвати культурну цінність національного добутку, котрий є фоном для національних та соціокультурних знань-концептів.

Ще значну роль у формуванні уявлень про культуру країни мови, що вивчається, буде відігравати також чинники рідного соціокультурного середовища, які необхідно враховувати при розробці моделей спільного вивчення мови і культури.

Соціокультурна компетенція є безумовно важливою складовою частиною всього процесу навчання іноземній мові. Вона дозволяє студентам відчувати себе майже рівними з носіями мови (по відношенню до культури), що є суттєвим кроком на шляху до оволодіння іноземною мовою.

Актуальність даної проблеми є безумовною, на сьогодні існує безліч закордонних методик навчання, які базуються саме на включенні соціокультурного компоненту до змісту навчання іноземній мові та позиціюванні даного компоненту з точки зору різних аспектів людської діяльності (наприклад, побутове чи ділове спілкування), проте українські розробки методик даного типу є зовсім не численними, до того ж немає повноцінних комп'ютерних навчальних програм, які б робили наголошення саме на цьому компоненті навчання.

Література:

1. *Воробьев Г.А.* Развитие социокультурной компетенции будущих учителей иностранного языка [Текст] / Г.А. Воробьев // Иностр. яз. в shk. - 2003. - №2. С. 19.
2. *Сафонова В.В.* Социокультурный подход к обучению иностранным языкам [Текст] / В.В. Сафонова. - М.: Высшая школа, 1991. - С. 30.